

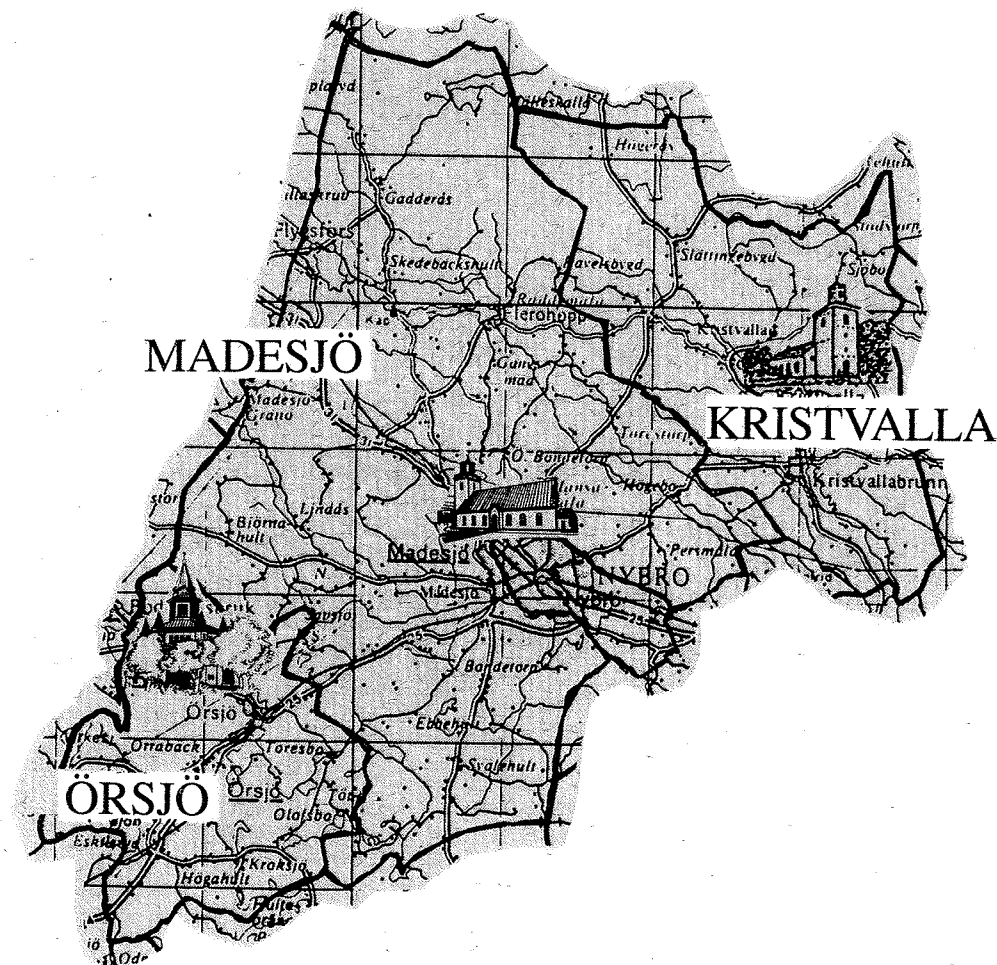
Hembygdskrönika



Madesjö kyrkstallar

Kristvalla gamla prästgård

Franses stuga, Örsjö



Utgiven av Hembygdsföreningen 1999

Kristvalla Gamla Prästgård- en kort historik

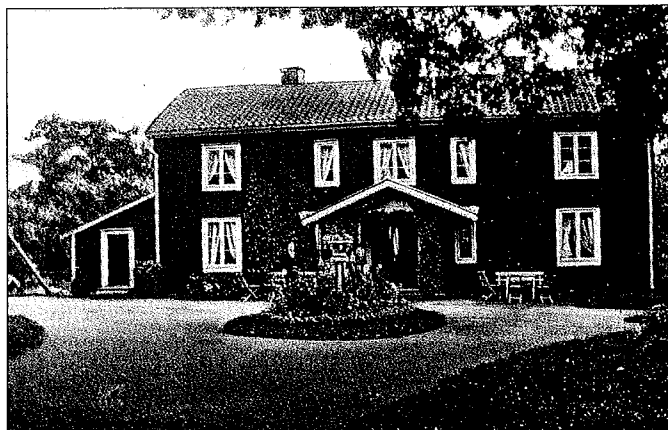
Av Sven Forsberg

När hemmanet Gunnabo (Gunnaboda) inrättades och bebyggdes vet väl ingen med säkerhet, men det finns med i Gustav Vasas skattelängder från år 1539. (Enligt boken "Det medeltida Sverige"; Småland: Möre.) Att Gunnabo 1:1 var ett kronohemman möjliggjorde för drottning Kristina att skänka detsamma till prästboställe, vilket hon också gjorde enligt ett brev av den 29 mars 1647.

Präster från Förlösa och Dörby socknar fick bytas vid att uppehålla tjänsten vid Gunnabo kapell (som var beläget där kyrkan nu ligger). Kristvalla socken fanns inte på den tiden. Några år senare utfärdade Karl X Gustaf ett dekret, som tillät Kristvalla att bli egen socken. Han undertecknade det i sitt härläger utanför Frauenburg i norra Tyskland den 14 oktober 1656. Sockennamnet Kristvalla började nu användas.

Man tror att det kommer av att drottning Kristina skänkte Gunnabo 1:1 till prästboställe. Huvudbyggnaden var vid denna tid endast en våning hög och troligen försedd med torvtak. Omkring 1680 inträffade en brand som hade till följd att en kunglig skrivelse utfärdades den 19 december 1682 och medgav skattefrihet åt kyrkoherde Georg Swebilius så länge han bodde på prästbostället.

År 1717 påbyggdes huvudbyggnaden med en våning. Även denna gång täcktes nog byggnaden med torvtak, eftersom spår av jord hittats på vinden i nuvarande byggnad. Takkonstruktionen är intressant på så sätt att en gammal byggteknik har använts med tre långsgående grova bjälkar i stället för vanliga takstolar. De bärs upp, förutom av de ordinarie gavlarna, av två mellanväggar, en vid varje murverk, uppbyggda mitt över underliggande mellanväggar. Detta år byggdes också de två snedställda flyglarna. Den högra användes till förrådsbod, bl a för tiondeintakten. Krokar, hyllor och sädesbingar finns ännu kvar. Den vänstra flygeln brukar vi kalla adjunkts-flygeln. Den användes i början på 1900-talet även som bostad för prästgårdsarrendatorn. Ett rum på nedre botten, med öppen spis var på 20- och 30-talen läskammare för konfirmander. På senare år har rummet använts som bas för torpinventering. Ett stort murverk av gråsten med bakugn och gammaldags köksspis finns.



Prästgården i Kristvalla. Kortet taget före 1918.

1918 tillbyggdes huvudbyggnaden med ett arkiv och köksförstugan ombyggdes och gjordes något större.

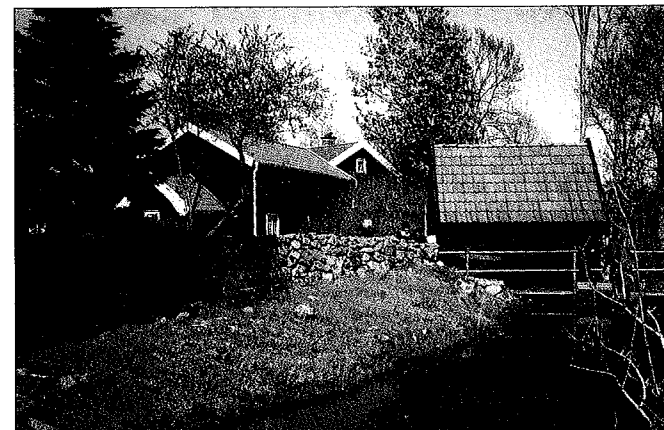
1948 upphörde prästgården att vara bostad åt socknens kyrkoherdar sedan en ny tjänstebostad uppförts i Duvetorp (kyrkbyn). Astolf Olofsson blev den siste av Kristvallas kyrkoherdar som bodde i Gamla Prästgården. Genom åren har 18 präster haft den som bostad.

1957 bildades Madesjö hembygdsförening och 1959 inköptes Gamla Prästgården i Kristvalla som hembygdsgränd för föreningen.

Nu sattes ett omfattande renoverings- och återställningsarbete i gång. Spännpapp revs ned i vissa rum för att takbjälkarna skulle bli synliga. När det understa tapetlagret skulle tas fram visade det sig att salen och vissa rum på övervåningen hade haft målade och inramade väggfält. De är nu återställda med rätta färger och utseende.

I salen på nedre botten samt ett hörnrum på övervåningen bestod det understa lagret av vackra handmålade schablontapeter. Mönstret avritades och Gunnar Andersson, Skogstorp, tillverkade stansar för uthuggning av schabloner. Man anlätade en målare från Trekanten, Uno Johansson, som var van vid renoveringsarbeten av detta slag.

I nedre och övre hallen samt i några andra rum hade den äldsta väggpappen varit stänkmålad. Målaren gjorde nu en "äkta" stänktapet, i de rätta färgerna, med hjälp av björkris. Möblerna i nedre salen och i "röda rummet" har tillhört K G Johansson på Gunnabo Gård och skänktes av hans systerdotter Brita Breitholtz. En vacker sovrumsmöbel, som tidigare tillhört kyrkoherde Theodor Blomstrand, som bott på gården, finns i ett rum på övervåningen. Den är skänkt från en gård i Räggekulla.



Skvaltkvarnen vid gamla prästgården i Kristvalla. Foto Sven Forsberg

En gammal skvaltkvarn står vid bäcken i tomtgränsen, den är renoverad och fullt brukbar. (En skvaltkvarn är en mindre vattenkvarn som kännetecknas av att ett liggande vattenhjul, via en axel, ett hjul direktkopplat till kvarnstenarna.) Gunnar Andersson tillverkade ett nytt skovelhjul eftersom det gamla var dåligt. Filip Karlsson från Skårebo gjorde ett stort arbete med återställande av kvarndammen. Han färdigställde även två vattenrännor och erforderliga luckor. Filip är nu "möllare" vid kvarnen och maler ett gott mjöl av råg, vete och korn.

För inte så länge sedan har vi fått en stor prissamling som tillhört den legendariske cyklisten Gustav Johansson. Han kallades allmänt för "Kristvalla-Johansson". Många äldre minns ännu hans bravader på tävlingsbanorna. Han var ju Smålandsmästare och var en gång nära att vinna SM. Vi visar en mängd pokaler, medaljer och diplom. Han var dessutom en utmärkt tävlingsskytt och vi kan uppvisa en mängd priser även från denna aktivitet. Gustav växte upp i en liten stuga, "Grindstugan", inte långt från prästgården.

Hembygdsgränden uthyres ofta för bröllop, firande av födelsedagar, till föreningar, sällskap och dylikt. Hembygdsföreningen brukar anordna midsommarfester i trädgården med dans kring lövad stång. En talrik publik brukar komma då. En unik sevärdhet är en fungerande ånglokomobil, som demonstreras vid detta tillfälle.

Jag vill avsluta denna lilla redogörelse med de sista orden från en historik om prästgården, skriven av prosten Astolf Olofsson och textad av Birger Petersson. Den hänger inramad i prästgårdens förstuga: "I århundraden har alltså denna byggnad varit ett hem för Kristvalla församlingsherdar. Prästgården som byggdes av en generation som sedan sekler vilar från sitt arbete och sin möda förpliktar oss att vårda denna klenod från svunnen tid."